

Atles

dels ocells nidificants de

Barcelona (any pilot)

METODOLOGIA

Introducció

L'Atles dels ocells nidificants a Barcelona és un projecte de l'Ajuntament de Barcelona desenvolupat conjuntament per l'Institut Català d'Ornitologia i la Universitat de Barcelona.

L'àmbit geogràfic d'aquest Atlas és la totalitat del municipi de Barcelona, i s'estudiaran tots els ocells presents en l'època de nidificació, definida com el període comprès entre l'1 d'abril i el 30 de juny. El 2012 representa un any pilot, però ja s'hi realitzaran els 3 sistemes de mostratge que seran el sistema de recollida de dades del futur atlas de Barcelona: el mostratge de quadrat (a dos nivells: quadrats UTM d'1x1 km i de 500x500 m), el mapeig de territoris (a nivell de quadrat UTM de 500x500 m) i el mostratge complementari (a nivell de quadrat UTM de 500x500 m). Els 3 sistemes de mostratge són independents i els col·laboradors escullen en quin o quins d'ells volen participar.

Mostratge de quadrat

A diferència dels atlas publicats fins ara a nivell de tot el territori català, aquest atlas, es realitzarà a un nivell de detall més alta. L'objectiu fonamental d'aquest mostratge és detectar el màxim nombre d'espècies en cadascun dels 4 quadrats UTM 500x500 m inclosos al UTM 1x1 km per a cadascun dels dos períodes de mostratge (1r: de l'1 d'abril al 15 de maig i 2n: del 16 de maig al 30 de juny) i, al mateix temps, determinar una estimació poblacional per tot el quadrat 1x1 km.

Els observadors hauran de triar un quadrat UTM 1x1 km sobre el que realitzar el mostratge de quadrat (Figura 1). En aquest quadrat, hauran de buscar el màxim nombre d'espècies a cada una de les UTM 500x500 m durant un temps determinat: 2 hores de cens diürn en el primer període (de l'1 d'abril al 15 de maig), 2 hores de cens diürn en el segon període (del 16 de maig al 30 de juny) i 1 hora de cens nocturn (del 15 d'abril al 30 de juny). Les 2 hores de cens diürn estandarditzat que cal dedicar en cadascun dels 2 períodes de mostratge es subdividiran en 4 unitats de 30 minuts de durada que s'hauran de fer íntegrament en cada un dels quadrats de 500x500 m diferents englobats al quadrat d'1x1 km: A, B, C, D seguint la codificació i ordre que es mostra a la Figura 2. A cada quadrat 500x500 m s'haurà de recórrer la totalitat dels hàbitats del quadrat. Per a les espècies detectades en cadascuna de les unitats de 30 minuts s'hauran d'anotar amb bolígraf blau les evidències de reproducció observades (Taula 1), indicant el quadrat de 500x500 m (A, B, C o D) on s'han realitzat. Les 4 unitats de cens de 30 minuts s'hauran de dur a terme durant una mateixa jornada, i es podrà neutralitzar el temps de desplaçament entre cadascun dels quadrats de 500x500 m. Entre el cens del primer període i el del segon cal deixar un mínim de 10 dies.

Figura 1: Distribució del mostratge de quadrat d'1x1 km de l'Atles dels ocells nidificants a Barcelona

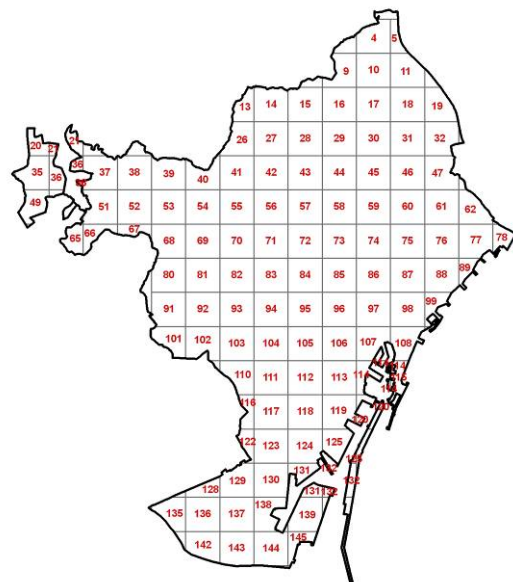

Figura 2: Exemple de quadrat UTM 1x1 km en el qual s'especifiquen els 4 quadrats UTM 500x500

En el cas del cens nocturn es dedicarà només 1 hora dins un únic període (del 15 d'abril al 30 de juny). La zona que es mostrejarà l'escollirà el propi col·laborador en funció de les àrees on potencialment hi pot haver ocells nocturns, tot i que idealment hauria de cobrir tots els quadrats de 500x500 m. En aquest cens nocturn s'anotaran amb bolígraf vermell totes les evidències de reproducció (Taula 1) observades a la llista del segon període diürn tot indicant el quadrat de 500x500m (A, B, C i D).

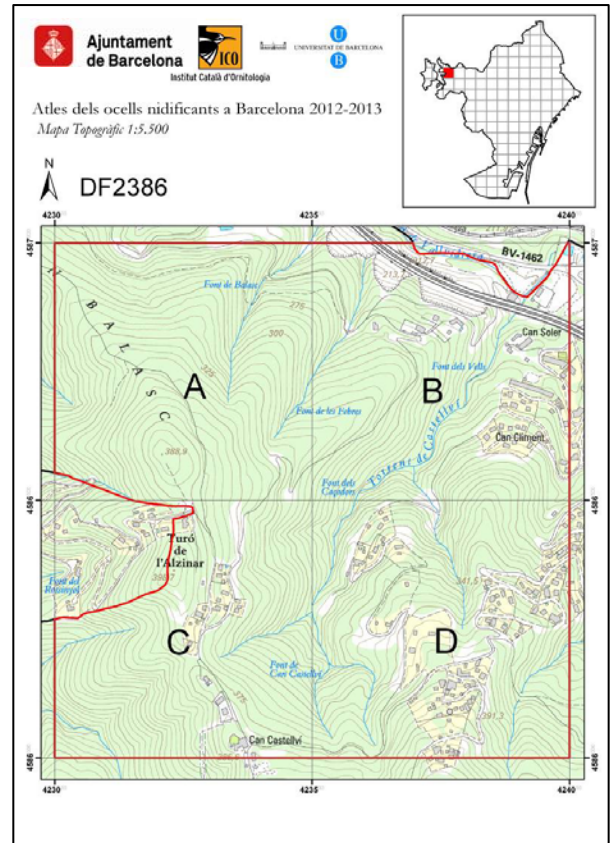
A les àrees més urbanitzades i/o amb trànsit intens, els censos diürns s'hauran de realitzar un diumenge o festiu al matí per tal de coincidir amb el període de menys activitat humana. Els censos diürns s'hauran de fer entre la sortida del sol i les 4 hores posteriors, període de màxima activitat dels ocells. El cens nocturn es farà entre la posta i la sortida del sol, buscant un moment amb poca activitat humana. En cap cas es faran els censos en condicions meteorològiques adverses (fort vent o pluja intens).

En aquells quadrats en els quals la superfície del quadrat dins els límits del municipi de Barcelona no arribi al 75%, ja sigui perquè inclou part del mar i/o territori fora de Barcelona, els censos diürns constaran de 1,5h de cens si la superfície terrestre és del 50-75%, 1 h si és del 25-50% i 30 minuts si és menor del 25%. En aquests quadrats els censos nocturns duraran 45 minuts si la superfície terrestre és del 50-75%, 30 minuts si és del 25-50% i 15 minuts si és menor del 25%.

Un cop finalitzades les 2 hores de cens diürn de cada període de mostratge i l'hora de cens nocturn del quadrat UTM 1x1 km, s'ha de fer una estima qualitativa de la població de cadascuna de les espècies detectades segons la codificació que s'indica (Taula 2). Cal remarcar que aquestes estimes han de fer referència al nombre de parelles reproductores dins de la totalitat del quadrat UTM 1x1 km.

Finalment, per ajudar a descartar alguns possibles migrants d'espècies conflictives que podrien estar nidificant en baix nombre, s'anotarà la data de l'última observació de l'espècie entre l'1 d'abril i el 30 de juny.

Les fitxes complertes s'hauran d'enviar a Projecte Atles Barcelona, C/Girona, 168, Ent 3-5, 08037 Barcelona per correu postal abans del 15 de setembre.

REPRODUCCIÓ POSSIBLE

V: espècie detectada en època i hàbitat adequats.

REPRODUCCIÓ PROBABLE

MC: mascle cantant amb persistència.

T: ocell amb territori establert.

F: festeig o còpules.

REPRODUCCIÓ SEGURA

CD: comportament de distracció de predadors.

J: juvenils cuacurts i amb vol inexpert.

NU: niu amb signes d'haver estat utilitzat durant l'any en curs.

OCELLS NO REPRODUCTORS

M: espècie detectada al quadrat UTM 500x500 m però que segurament és exclusivament migrant.

E: espècie estival, present durant el període reproductor, però que segurament no cria al quadrat UTM 500x500 m

Taula 1: Evidències de reproducció

CN: construcció de niu.

PI: femella o mascle amb placa incubatriu.

AC: adults duent becada o sacs fecals.

N: niu amb ous o ocell covant.

P: niu amb polls o polls nidífugs

Taula 2: Codis estimes poblacionals

I: 1 parella.

II: 2 parelles.

III: 3-5 parelles.

IV: 6-10 parelles.

V: 10-50 parelles.

VI: 50-100 parelles.

VII: 100-200 parelles.

VIII: 200-500 parelles.

S'ha d'incloure el nombre exacte si el saben.

Mapeig de territoris

El mapeig de territoris és el sistema que s'utilitzarà per obtenir mapes d'abundància d'alta resolució, estimes poblacionals acurades per a les espècies més comunes i relacions entre aquests ocells i els ambients que ocupen. El participant en aquest mostratge haurà d'escollir un quadrat UTM 500x500 m sobre un total de 69 quadrats seleccionats a l'atzar (Figura 3).

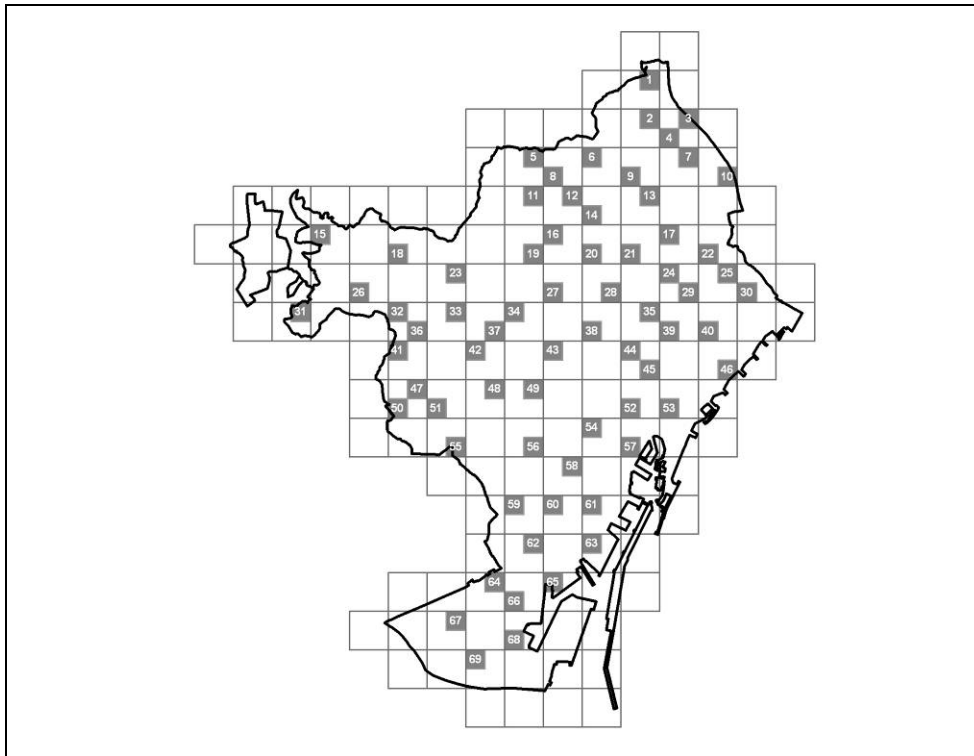

Figura 3: Distribució del mostreig de quadrat de 500x500 m de l'Atlas dels ocells nidificants a Barcelona

El responsable de cada quadrat haurà de dissenyar un itinerari, d'entre 1 i 1,5 km de llargada, que cobreixi el màxim territori possible del quadrat de 500x500 m, minimitzant els trajectes sinuosos que puguin afavorir els dobles comptatges. L'itinerari s'haurà de dibuixar sobre el mapa base de camp facilitat per la coordinació i enviar-lo junt amb els 3 mapes que continguin les localitzacions dels ocells. Els observadors hauran de recórrer l'itinerari definit durant 1 o 1,5 hores en cadascun dels tres períodes de mostreig; de l'1 al 30 d'abril, de l'1 al 31 de maig i de l'1 al 30 de juny. Idealment, entre cada cens hi ha d'haver un espai de temps de 10 dies com a mínim.

Durant el recorregut els observadors hauran de representar sobre el mapa tots els contactes visuals o auditius dels ocells que es detectin anotant el seu comportament reproductor, així com les observacions simultànies d'ocells d'una mateixa espècie. Les observacions s'anotaran mitjançant el codi de símbols preestablert que està especificat a la fitxa de camp. No s'han d'anotar altres símbols que els especificats i, si teniu algun dubte al respecte, consulteu amb els coordinadors al mail atles.bcn@ornitologia.org. Les observacions de grups d'espècies colonials aniran acompanyades del nombre total d'individus, a excepció del pardal comú *Passer domesticus*, espècie per la qual només s'anotaran el nombre de mascles. És important destacar que per a totes les espècies colonials si s'observen individus aïllats s'hauran d'apuntar com un contacte puntual més, de la mateixa manera que es fa amb la resta de les espècies. Per a cadascun dels 3 períodes de cens es farà servir un mapa diferent i la representació gràfica sobre el mapa es farà amb un color diferent en cada període (vermell al 1r període, verd el 2n període i blau el 3r període). Aquests mapes, s'hauran d'enviar junt amb el mapa amb l'itinerari a Projecte Atlas Barcelona, C/Girona, 168, Ent 3-5, 08037 Barcelona per correu postal abans del 15 de setembre.

Aquest mostratge s'haurà de realitzar entre la sortida del sol i les 4 hores posteriors per tal de coincidir amb el període de menys activitat humana i de màxima activitat dels ocells. En el cas de les zones més urbanitzades i/o amb trànsit intens, el cens s'haurà d'efectuar en diumenge o festiu. En cap cas es faran els censos en condicions meteorològiques adverses (fort vent o pluja intens).

Mostratge complementari

El mostratge complementari recull qualsevol observació que no provingui d'algun dels altres 2 tipus de mostratge esmentats. Malgrat en atlas anteriors s'havien dissenyat fitxes específiques per a la recollida de les dades complementaries, en aquest cas s'ha optat per utilitzar el portal www.ornitho.cat que permet introduir dades d'observacions d'ocells d'arreu de Catalunya.

Per tant, en el cas de l'Atlas dels ocells nidificants de Barcelona les dades complementaries s'hauran d'introduir seguint el protocol general del portal www.ornitho.cat. Cal destacar que, de manera preferent, les dades complementaries haurien de ser preferentment llistes complertes d'observacions realitzades sobre un quadrat UTM 500x500 km, tot i que també seran ben vingudes les observacions puntuals. Ara per ara, però, www.ornitho.cat no disposa de punts pels quadrats UTM 500x500 i, per tant, la llista s'haurà d'introduir sobre un quadrat UTM 1x1 km tot indicant al camp observacions de la espècie, en quin o quins quadrats UTM 500x500 (A, B, C i D, seguint la norma de la figura 2) s'ha observat l'espècie. Per a realitzar-ho es posarà el comentari "Atlas" i els codis de quadrat 500x500 m (A, B, C o D com a l'exemple de la Figura 3).

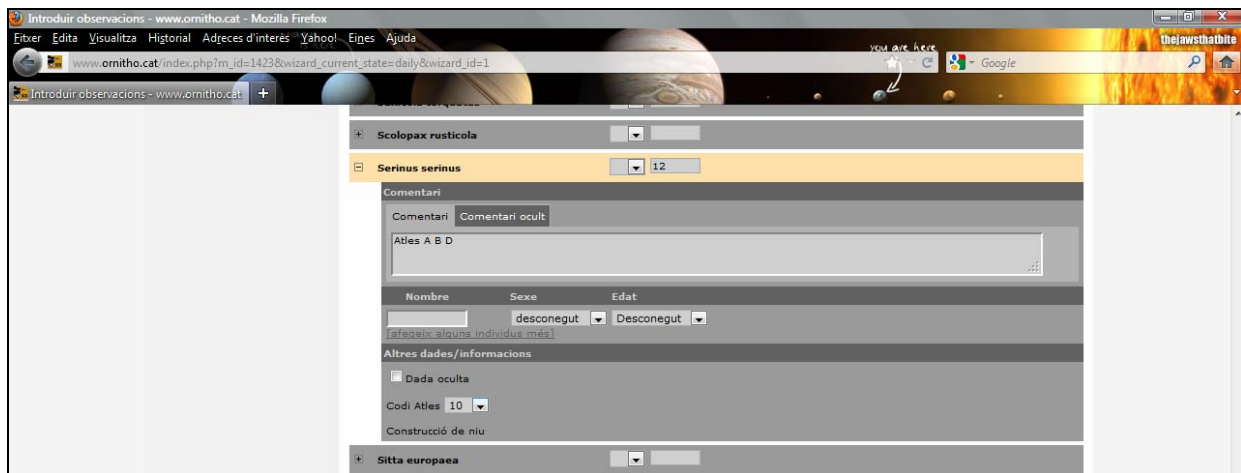

Figura 4: Exemple d'entrada de dades a Barcelona, on es pot veure com s'indiquen els quadrats UTM 500x500 m

A part dels quadrats UTM 500x500 m, les dades complementàries que s'introdueixin hauran d'anar acompanyades d'una evidència de reproducció, que a www.ornitho.cat està ubicat en el camp codi atlas (Figura 4). Com que www.ornitho.cat només permet entrar un únic codi atlas per espècie, s'haurà d'indicar la evidència de reproducció més destacada que s'hagi observat (Taula 1).

Finalment, en el cas d'entrar observacions puntuals que es considerin interessants, s'hauran d'entrar en el punt exacte, de manera que no caldrà especificar el quadrat UTM 500x500 m.

El període de recollida de dades complementaries abarca tot el període de l'atles i, per tant, es condideraran totes les dades entrades a www.ornitho.cat amb dates entre l'1 abril i el 30 de juny.

Contacta amb nosaltres
Projecte Atlas Barcelona
atles.bcn@ornitologia.org
93 458 78 93
C/Girona, 168, entresol 3r 5a
08037 Barcelona

